

Niektoré výsledky výskumu odlúčenia manželov

pri trvaní manželského zväzku na území
bývanej Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy
v rokoch 1998 – 2007

František Dulina

DULINA, F.: Research of Marriage Separation in Bratislava-Trnava Archdiocese in 1998 – 2007. *Studia Aloisiana*, 2, 2011, 2, s. 59 – 75.

The legal reasons for marriage separation are standardized in the Code of Canon Law of 1983 in canons 1152 – 1153. The results of research in the former Bratislava-Trnava diocese in the years 1998 – 2007 should be a challenge for the priests of the Church, especially bishops. After thorough and careful consideration, the bishops have issued guidelines for priests, deacons, catechists and all those responsible for marriage preparation. We must not forget all three forms of preparation for marriage, the remote, the near and the immediate and also catechesis for youth, adults, men and women but also for those already married.

Úvod

Manželstvo je trvalým zväzkom muža a ženy; jeho úlohou je plniť duchovné, biologické, ekonomické, sociálne a hospodárske funkcie. Úlohou manželstva je utvárať vzťah, ktorý je celoživotný a zameraný na vzájomnú lásku a plodenie detí a ich výchovu.

Cieľom predkladanej štúdie je opísať kvantitu manželských odlúk a ich príčiny v populácii bývalej Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy v rokoch 1998 – 2007 na základe uvedených tabuliek s príslušnými komentármi.

Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚ SR) bolo v roku 1998 rozvedených 9 312 manželstiev. V roku 2007 ich bolo už 12 174. Podľa týchto údajov vidíme, že rozvodovosť na Slovensku stúpa. Zánik manželstva by mal byť

prirodzený, a to smrťou jedného z manželov alebo vyhlásením cirkevného súdu o neplatnosti manželstva.

Pri porovnaní príčin rozvodovosti s príčinami manželských odlúk v predkladanom výskume nachádzame takmer identickosť. Medzi najčastejšie príčiny rozvodov na Slovensku patria rozdielnosť pováh, názorov a záujmov, nevera, alkoholizmus. Nevera (cudzoložstvo) má u rozvedených stúpajúcu tendenciu, rovnako u mužov, ako aj u žien. Podľa ŠÚ SR bolo v roku 1998 neverných 987 mužov a 661 žien; v roku 2007 bolo podľa štatistík neverných 1 341 mužov, 781 žien. Z týchto štatistických údajov ŠÚ SR môžeme usúdiť, že k porušovaniu manželskej zmluvy dochádza z oboch strán a má stúpajúcu tendenciu.

Katolícka cirkev ponúka svoju právnu pomoc tým manželom, pre ktorých prestalo manželstvo plniť svoje funkcie. Sú to predovšetkým tie manželstvá, ktoré zanikli podľa civilného práva, ale nezanikli podľa Božieho práva a kánonických noriem. Jednou z možností, ktoré Cirkev týmto manželom ponúka, je žiadať biskupa o udelenie manželskej odluky pri trvaní ich zväzku. Cirkev však ponúka aj druhú možnosť, a to dať preskúmať svoje manželstvo cirkevnému súdu, ktorý rozhodne, či manželstvo bolo platne uzavreté.

1. Odlúčenie manželov pri trvaní zväzku podľa *Kódexu kánonického práva* z roku 1983

Normy o odlúčení manželov v *Kódexe kánonického práva* (KKP) sú kodifikované v druhom článku „De separatione manente vinculo“ (Odlúčenie pri trvaní zväzku) štvrtej knihy „De ecclesiae munere sanctificandi“ (Posväcovacia úloha Cirkvi) IX. kapitoly „De separatione coniugum“ (Odlúčenie manželov), v kánonoch 1151 – 1155. Je to rovnaký počet kánonov (päť) ako mal *Codex iuris canonici* z roku 1917.

„Manželia majú povinnosť a právo zachovať manželské spolunažívanie, ak ich zákonný dôvod neospravedlňuje.“¹ „Pod manželským životným spoločenstvom sa rozumie spoločná domácnosť, spoločný byt, spoločný stôl a spoločné lôžko. Spoločná domácnosť síce nepatrí k podstatným vlastnostiam manželstva, ale je predsa závažným právom a povinnosťou manželov.“²

Rozlišujeme dvojaké odlúčenie manželov: dokonalé odlúčenie a nedokonalé odlúčenie.

Dokonalým odlúčením je manželstvo pretrhnuté natrvalo. Nedokonalým odlúčením sa zachováva manželský zväzok, nedochádza k rozviazaniu zväzku.

¹ *Kódex kánonického práva* (KKP). Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1996, kán. 1151.

² HARČÁR, A.: Dušpastierska starostlivosť o rozvrátené manželstvá. In: *Zborník z II. sympózia kánonického práva*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 1992, s. 124.

„Nedokonalé odlúčenie môže byť úplné, totálne, ak odlúčenie zahrnuje odluku od lôžka, stola a bývania. Nedokonalé odlúčenie je čiastočné, keď obsahuje v sebe odluku len jednej alebo dvoch príčin, čiže len napr. odlúčenie od stola, alebo odluku od lôžka.“³

Kauzy (dôvody, príčiny), ktoré vedú k odluke manželov delíme do štyroch skupín: (1) kauza cudzoložstva⁴, (2) ak jeden z manželov vytvára veľké nebezpečenstvo pre dušu alebo telo druhej manželskej stránky, (3) vytváranie nebezpečenstva pre deti, (4) iné sťažovanie spoločného života.⁵

Dôvody, ktoré stanovuje zákonodarca, dávajú nevinnej stránke možnosť odlúčiť sa od manžela na dobu trvalú (doživotne) alebo na určitý čas. Doživotné odlúčenie môže nastať len v prípade cudzoložstva. Hoci kresťanské manželstvá vychádzajú z kresťanskej lásky a dobra rodiny, zákonodarca odporúča nevinnej stránke odpustiť vinnému manželovi, a tak neprerušiť manželský život.⁶

Ak nevinná manželská stránka z vlastnej vôle prerušila manželské spolunažívanie, má do šiestich mesiacov predložiť kauzu odlúčenia kompetentnej cirkevnej vrchnosti, ktorá po zvážení všetkých okolností má posúdiť, či nevinnú manželskú stránku možno priviesť k tomu, aby vinu odpustila a odlúčenie nepredĺžila nastálo.⁷

1.1. Predĺženia manželských odlúk

V bývalej Bratislavsko-trnavskej arcidiecéze bolo počas desiatich rokov (1998 – 2007) preskúmaných 2 427 prípadov odlúčených manželov pri trvaní ich zväzku, z toho 361 mužov a 2 066 žien. Predĺženie manželskej odluky bolo udelené v 332 prípadoch, z toho 51 mužom a 281 ženám. Predĺženia manželských odlúk znamenajú, že sa tie isté kauzy opakovali viackrát. Napríklad v roku 2005 sa do výskumu dostala kauza z roku 2002, a to z toho dôvodu, že biskup udelil manželskú odluku na obdobie troch rokov. Keďže manželská stránka neobnovila manželské spolunažívanie v období troch rokov, na ktoré jej bola udelená manželská odluka, musela opäť žiadať biskupa o predĺženie odluky. Nových prípadov manželských odlúk aj s predĺženiami bolo spolu 2 759.

Vykonan sa sociálny výskum na báze štatistických údajov. Medzi dokumenty, ktoré boli predmetom výskumu, patrili: žiadosti, odporúčania miestneho farára, dekréty biskupa, krstné listy, sobášne listy, rozsudky civilných súdov o rozvode, policajné správy, rozhodnutia generálnej prokuratúry o vzatie do väzby, lekárske správy – nálezy, fotografie, anonymy, preukazy ZŤP.

3 ŠKURKA, E.: *Manželské právo : Doplněk*. Olomouc : MCM, 1990, s. 126

4 Porov. KKP, kán. 1152. CCEO, can. 863 § 1: „Enixe commendatur, ut coniux caritate motus et boni familiae sollicitus veniam non abnuat comparti adulterae atque consortium vitae coniugalis non disruptat; si vero eiusdem culpam expresse aut tacite non condonavit, ius ei est solvendi consortium vitae coniugalis, nisi in adulterium consensit aut eidem causam dedit vel ipse quoque adulterium commisit.“

5 Porov. KKP, kán. 1153.

6 Porov. KKP, kán. 1152 § 1.

7 Porov. KKP, kán. 1152 § 3.

Tabuľka 1

	<i>Veková kategória žiadateľov manželských odlúk</i>	<i>Súčet</i>
<i>muži</i>	Mladší dospelý vek 18/20 – 30 rokov	24
	Stredný dospelý vek 31 – 45 rokov	128
	Starší dospelý vek 46 – 60 rokov	131
	Starnutie 61 – 70 rokov	55
	Staroba 71 a viac rokov	23
	<i>Spolu muži</i>	361
<i>ženy</i>	Mladší dospelý vek 18/20 – 30 rokov	207
	Stredný dospelý vek 31 – 45 rokov	751
	Starší dospelý vek 46 – 60 rokov	829
	Starnutie 61 – 70 rokov	224
	Staroba 71 a viac rokov	50
	<i>Spolu ženy</i>	2 061
	<i>Celkový súčet mužov a žien</i>	2 422

Sociálno-štatistický výskum použil kvantitatívnu metódu. V tabuľke 1 je uvedené o päť žien menej, ako je celkový počet žiadostí výskumu. Dôvodom štatistickej nezahody je to, že v dokumentácii nebol uvedený rok narodenia žiadateľov. Tento nedostatok sa vyskytol najmä v tých prípadoch, ktoré boli vyriešené negatívne.

Tabuľka 2 zobrazuje dĺžku spolužitia manželov v spoločnej domácnosti, z ktorej vyplýva, že za celé skúmané obdobie – od sobáša po civilný rozvod – žili manželia v spoločnej domácnosti rozlične dlho. Dĺžka spolužitia v spoločnej domácnosti po civilný rozvod znamená obdobie odo dňa sobáša po nadobudnutie právoplatnosti rozsudku civilného súdu o rozvode. Pri dĺžke spolužitia jeden rok manželský život netrval presne 365 dní, ale menej ako 1 rok. Výskumom sa zistili aj prípady, keď manželstvo netrvalo ani jeden deň.

2. Vybavenie žiadostí o manželskú odluku v r. 1998 – 2007

V zmysle predpisu *Kódexu kánonického práva*, kán. 57, je biskup povinný do troch mesiacov stránku písomne vyrozumieť, ak nie je zákonom stanovená iná lehota. Na to, aby biskup mohol vydať dekrét, musí byť vždy vážny dôvod, a to preto, aby sa neporušili práva veriacich. Biskup dekrétom udelil manželskú odluku v 2 300 kauzách (95 %) a v 127 (5 %) prípadoch žiadostiam nevyhovel. Príčinami zápornej odpovede biskupa boli chýbajúce doklady potrebné na udelenie

Tabuľka 2

Pohlavie	Dĺžka spolužitia v spoločnej domácnosti od sobáša po civilný rozvod za roky 1998 – 2007	Počet
muži	1 rok	14
	2 roky	15
	3 – 10 rokov	100
	11 – 20 rokov	112
	21 – 30 rokov	47
	31 a viac rokov	18
	nezistené	26
	<i>Spolu muži</i>	332
ženy	1 rok	33
	2 roky	73
	3 – 10 rokov	568
	11 – 20 rokov	545
	21 – 30 rokov	352
	31 a viac rokov	115
	nezistené	125
	<i>Spolu ženy</i>	1811
<i>Spolu muži a ženy</i>		2 143

tejto milosti (sobášny list, rozsudok rozvodového civilného súdu a pod.), neprejavená ľútosť nad rozpadom svojho manželstva, nedošlo ku zmiereniu s manželom, nebolo doložené odporúčanie miestneho farára, ani predsavzatie, že v budúcnosti stránka nenadviaže nijaký mimomanželský vzťah a svoje manželstvo bude aj naďalej pokladať za jednotné a nerozlučiteľné.

V roku 2000 vydal Arcibiskupský úrad Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy smernicu, ako postupovať pri vybavovaní žiadostí o povolenie pristupovať ku sviatostiam. Táto smernica bola publikovaná v *Acta Curiae Archiepiscopalis Bratislavensis-Tyrnaviensis*, pod číslom VI/2000, s. 20, a spresňovala, aké náležitosti má obsahovať takáto žiadosť.⁸

8 Žiadosť, ktorú si napíše sám žiadateľ, pričom opíše situáciu vzniku svojho manželstva, príčiny nezhôd a problémy, ktoré zapríčinili rozpad manželstva. Dôležité je v žiadosti uviesť, aký je jeho terajší postoj k manželstvu – či ho pokladá naďalej za platné a nerozlučiteľné; či je stránka ochotná prijať partnera a obnoviť s ním spolužitie, ako o tom hovorí kán. 1153 § 2; či manželovi odpustila, či sa na neho nehnevá; čo urobila pre obnovenie manželského spolužitia, ako dopadol pokus o zmier; či ľutuje svoj podiel viny na rozpade manželstva; či žije sama a nemieni nadviazať novú známosť; aký je jej náboženský život a pod. Odporúčanie miestneho farára, ktoré má veľký vplyv na udelenie alebo neudelenie separácie. Cirkevný sobášny list. Rozsudok civilného súdu o rozvode (ak sa uskutočnil).

Vo väčšine prípadov uvádzala manželská stránka ako predmet svojej žiadosti „Povolenie pristupovať ku sviatostiam“. Takáto formulácia v žiadosti nie je správna, pretože žiadatelia predovšetkým žiadali „Povolenie manželského odlúčenia“ a nato aj „Povolenie pristupovať ku sviatostiam“. Pristupovanie ku sviatostiam je v tomto prípade dôsledkom toho, že nevinné stránke je povolené žiť odlúčené od manželského partnera pre dôvody, ktoré uvádza kán. 1153 § 1.⁹

2.1. Civilne rozvedení

Platný a dokonaný manželský zväzok nemôže rozviazať nijaká ľudská moc, ani cirkevná, ani občianska.¹⁰ Platný manželský zväzok znamená, že pri uzatváraní manželstva bola zachovaná kánonická forma,¹¹ neexistovala nijaká manželská prekážka¹² a nijaká chyba manželského súhlasu¹³. Dokonané manželstvo znamená, že k riadnemu sexuálnemu aktu došlo až po uzavretí manželstva, a tento akt musí byť prejavovaný ľudským spôsobom (*humano modo*).

Rozvedených, ktorí žiadali o manželskú odluku v Bratislavsko-trnavskej arcidiecéze v rokoch 1998 – 2007, bolo 2 144 (88,4 % všetkých žiadateľov). Návrh na rozvod manželstva podalo 949 mužov a 1 162 žien. O rozvod nežiadalo 283 manželov. V 33 prípadoch sa to nedalo zistiť. Výskum demonštruje, že o civilný rozvod žiadalo viac žien ako mužov.

Pápež Ján Pavol II. v apoštolskej exhortácii *Familiaris consortio* píše, že cirkevné spoločenstvo má prejavovať svoju solidárnosť, pomoc, pochopenie tej stránke, ktorá je nevinná a cíti sa byť sama a opustená, aby na svojej ťažkej životnej ceste bola schopná zostať vernou manželskému zväzku.¹⁴

Manželské krízy na Slovensku neunikli ani pozornosti Benedikta XVI., ktorý vo svojom liste adresovanom slovenským biskupom píše: „Čo sa týka rodín, dozvedel som sa, že aj Slovensko začína pociťovať krízu manželstva a rodenia detí, predovšetkým pre dôvody ekonomického charakteru, ktoré navádzajú mladé páry na odklad manželstva.“¹⁵

Tabuľka 3. Rozvodovosť v Slovenskej republike, 1998 – 2007

Roky									
Absolútny počet rozvodov									
1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
9 312	9 664	9 273	9 817	10 960	10 716	10 889	11 553	12 716	12 174

9 Porov. *Acta Curiae archiepiscopalis Bratislavensis-tyrnaviensis*. Nr. VI. Anno 2000, s. 20.

10 CIC 1983, can. 1141. „Matrimonium ratum et consummatum nulla humana potestate nullaque causa, praeterquam morte, dissolvi potest.“

11 Porov. KKP, kán. 1108 – 1123.

12 Porov. KKP, kán. 1083 – 1094.

13 Porov. KKP, kán. 1095 – 1107.

14 *Familiaris consortio*, čl. 83: „Rozličné dôvody, napríklad vzájomné hádky, naprostá neschopnosť otvoriť sa medzosobným vzťahom a podobne, môžu, žiaľ, často priviesť platné manželstvá až do nevyliciteľnej roz-

Na celom území Slovenska sa podľa údajov Štatistického úradu SR (tab. 3) v roku 1998 rozviedlo 9 312 manželstiev. V roku 2007 sa počet rozvedených zvýšil na 12 174. Z týchto údajov je evidentné, že rozvodovosť na celom území Slovenska stúpa.¹⁶

2.2. Rozvedení, ktorí uzavreli nový civilný manželský zväzok

Z celkového počtu prijatých žiadostí o manželskú odluku (2 427) na Arcibiskupskom úrade v Trnave sa civilne zosobášilo 277 mužov a 143 žien. Všeobecne možno predpokladať, že ten, kto sa civilne rozvádza, má aj úmysel vstúpiť do nového civilného zväzku. Výskum to nepotvrdil, iba ak k civilnému sobášu došlo neskôr alebo sa stránka vo svojej žiadosti o tom nezmienila.

Kódex kánonického práva z roku 1983 nepredvída nijaké sankcie pre rozvedených, ktorí opätovne uzavreli nové civilné manželstvo. *Codex iuris canonici* z roku 1917 v kán. 2356¹⁷ obsahoval trestnú normu pre rozvedených manželov, ktorí vstúpili do nového civilného zväzku.

Zákaz prijímať Eucharistiu platí pre tých, ktorí sa rozviedli a potom civilne zosobášili. Kánon 915 *Kódexu kánonického práva* z roku 1983 hovorí: „Na sväté prijímanie sa nesmú pripustiť exkomunikovaní a postihnutí interdiktom po jeho uložení alebo vyhlásení trestu a tí, ktorí tvrdošijne zotrávajú v zjavne ťažkom hriechu.“ Cirkev nepokladá rozvedených a civilne znova sobášených katolíkov za exkomunikovaných, ale vzťahujú sa na nich tie slová z normy kán. 915, kde sa hovorí, že tí, „ktorí tvrdošijne zotrávajú v zjavne ťažkom hriechu“, nemôžu prijímať Eucharistiu. Doterajšia prax Cirkvi potvrdzuje, že tí, ktorí sa civilne rozviedli a uzavreli nové civilné manželstvo, nemôžu byť pripustení k Eucharistii. Takýto stav vyjadruje objektívnu situáciu vzhľadom na sviatostné nerozlučné manželstvo a nové civilné manželstvo, ktoré je v rozpore s Božím právom. Rozvedení a znova civilne sobášení veriaci nemôžu pristupovať ku sviatostiam, môžu sa však obrátiť na príslušný cirkevný súd, aby preskúmal a vyhlásil ich prvé manželstvo za ne-

tržky. Je zřejmé, že rozluku treba pokladať za krajný prostriedok, keď sa každý iný pokus ukázal ako neúspešný. Údelom oddeleného manželského partnera je často samota a iné ťažkosti, najmä ak je nevinný. Vtedy viac ako inokedy má cirkevné spoločenstvo podporovať takéhoto manžela, prejavíť mu úctu a solidaritu, pochopenie a konkrétnu pomoc, aby mohol aj v ťažkej situácii, v akej sa nachádza, zachovať vernosť. Takémuto manželskému partnerovi treba pomáhať, aby pestoval záväznú čnosť odpúšťania, ktorá je vlastná kresťanskej láske, a mal ochotu znova pokračovať v predošlom manželskom živote. Podobný je prípad rozvedeného manželského partnera, ktorý uznáva nerozlučiteľnosť platného manželského zväzku a nechce sa zaplietť do nového spojenia, ale usiluje sa plniť iba svoje rodinné úlohy a povinnosti kresťanského života. Takýto príklad vernosti a kresťanskej vytrvalosti nadobúda osobitnú hodnotu svedectva pred svetom a Cirkvou, a preto potrebuje zo strany Cirkvi trvalejšie prejavy lásky a pomoci, pričom niet nijakých prekážok pre pripustenie k sviatostiam.

15 List Benedikta XVI. slovenským biskupom. In: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2007, s. 76.

16 Porov. http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Obyvatelstvo/2010/preddef_tab_2010.pdf

17 „Bigami, idest qui, obstante coniugali vinculo, aliud matrimonium, etsi tantum civile, ut aiunt, attentaverint, sunt ipso facto infames; seti spreta Ordinarii monitione, in illicito contubernio persistant, pro diversa reatu gravitate excommunicentur vel personali interdicto plectantur.“

platné. Ak sa civilne zosobášení zaviažu, že budú spolu žiť ako „brat a sestra“, môžu pristupovať ku sviatostiam, ale prijímať Eucharistiu majú v inom meste, aby sa predišlo verejnému pohoršeniu.

Žiadosti o povolenie žiť ako „brat a sestra“ v prípadoch civilne zosobášených sa vyskytovali vo výskume, ale neboli jeho predmetom. Manželia v žiadosti pod prísahou vyhlásili, že budú žiť ako „brat a sestra“. Túto žiadosť podpísali dvaja svedkovia, manželia a kňaz, pred ktorým prisahali. Žiť ako „brat a sestra“ znamená, že manželia v civilnom manželstve sa zaviazali zdržať sa sexuálnych úkonov, keďže ich vzťah nebolo možné usporiadať sviatostným manželstvom pre existujúce predchádzajúce platné manželstvo.¹⁸

2.3. Počet detí v odlúčených manželstvách

Manželstvá s dvoma deťmi predstavujú najväčšie percentuálne (36,7 %) zastúpenie prípadov tých, čo požiadali o manželskú odluku. Deti neuviedlo 6,63 % (161) žiadateľov; 1,64 % (40) žiadateľov uvádza, že z ich manželstva sa narodili deti, ale neuviedli ich počet.

„Najbolestnejším následkom rozvodov a rozbitých manželstiev, na ktoré sa často zabúda, je veľká cena, ktorú musia platiť deti. Platia za chyby svojich rodičov, za ich egoizmus, nezodpovednosť, hádky.“¹⁹ Aké stopy rozvod zanechá na deťoch, to závisí od mnohých faktorov, pretože napríklad pätnásťročné dieťa prežíva svoj život emocionálne ináč ako trojročné dieťa. Je pravda, že pre dobrý, harmonický citový a psychický vývin je nutné harmonické manželstvo a výchova (prítomnosť) oboch rodičov. „Dôležitý je teda vek dieťaťa.“²⁰

Deti boli podľa rozsudkov civilných súdov o rozvode zverené do starostlivosti matky. Len v zriedkavých prípadoch bola starostlivosť o dieťa zverená otcovi, ak súd dokázal vinu matky.

2.4. Zákonné dôvody odluky manželov podľa výskumu

Zákonné dôvody odluky manželov v rokoch 1998 – 2007: cudzoložstvo mužov, cudzoložstvo žien, fyzické a psychické násilie, alkoholizmus, manželské ne-

18 Porov. *Acta Curiae archiepiscopalis Bratislavensis-tyrnaviensis*. Nr. VI. Anno 2000, s. 20.

19 GREŹLIKOWSKI, J.: *Co po rozwodzie? Duszpasterze i wierni świeccy wobec małżeństw niesakramentalnych i kanonicznego procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa*. Częstochowa : Kuria Metropolitana, 2005, s. 115

20 M. Harineková hovorí, že v období dvoch rokov reaguje dieťa na stratu úzkej citovej väzby viac neurotickými prejavmi strachu, neistoty, negativizmom, ale i deštruktívnymi tendenciami v správaní. V predškolskom a mladšom školskom veku sú to stavy emocionálnej lability, smútku, plaču, pocitu viny za to, čo sa v rodine deje. Okolo 9-10 roku prevláda hnev na rodičov – obviňujú rodičov alebo jedného z nich. Porov. HARINEKOVÁ, M.: Vplyv rozvodu rodičov na vývin štruktúry osobnosti dieťaťa. In: *Rodina v súčasnom svete II : Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje*. Bratislava : TFTU, 2006, s. 85.

zhody, nezáujem o rodinu, vplyv rodičov, charakterové vlastnosti, psychická choroba a iné.

2.4.1. Odluka manželov z dôvodu cudzoložstva

Hlavným zákonným dôvodom manželského odlúčenia v Bratislavsko-trnavskej arcidiecéze v rokoch 1998 – 2007 bolo podľa výskumu cudzoložstvo. U mužov 38,1 % a u žien 6,9 %. S cudzoložstvom, ktoré bolo najčastejšou príčinou manželských odlúk, sa spájali aj iné príčiny, ako alkoholizmus, nezáujem o rodinu, ale aj fyzické násilie a ponižovanie druhej manželskej stránky.

Cudzoložstvom ako dôvodom manželskej odluky sa zaoberá kán. 1152 *Kódexu kánonického práva* z roku 1983. Podľa kán. 1152 § 1 cudzoložstvo je právnym dôvodom aj na trvalé odlúčenie, manželskej stránke sa však odporúča, aby neodoprela odpustenie cudzoložstva a neprerušila manželský život.

Cudzoložstvo je len vtedy právnym dôvodom aj na trvalé prerušenie manželského spoluzitia, ak bolo *adulterium materiale et formale*, čiže ak bolo spáchané

- vedome,
- s vnútorným súhlasom,
- bolo dokonané telesným obcovaním a
- bolo dokázané s mravnou istotou.

Musia byť splnené ešte tieto predpoklady:

- druhá stránka nesúhlasila s cudzoložstvom,
- nedala podnet k cudzoložstvu,
- sama sa nedopustila cudzoložstva a
- neodpustila neveru ani výslovne, ani mlčky.²¹

Cudzoložstvo je jedným z hlavných zákonných dôvodov na prerušenie manželského života (KKP, kán. 1152). Nevinnej stránke dáva právo ukončiť spoluzitie. Cudzoložstvo musí nadobudnúť právnu skutkovú podstatu; ide o

- materiálnu skutkovú podstatu,
- formálnu skutkovú podstatu,
- morálnu istotu o skutkovej podstate.²²

Pod materiálnou skutkovou podstatou sa rozumie sexuálne spojenie muža alebo ženy. Skutok musí zodpovedať úkonom, ktoré sú vlastné iba manželom, čiže došlo k riadnemu sexuálnemu spoluzitiu. Nepatria sem bozky alebo objatia, či iné prejavy, ktoré sú skôr priateľskými prejavmi, ale musí ísť o pohlavné spojenie.

Formálna skutková podstata znamená, že k cudzoložstvu došlo celkom slobodne a dobrovoľne. Vylučuje sa akékoľvek fyzické či psychické násilie, ktoré by viedlo k činu nevery. Nemožno hovoriť o cudzoložstve v prípade znásilnenia alebo psychického vydierania.

21 Porov. JANEĀ, Š.: *Pomocník pastoračného kňaza*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1988, s. 65.

22 Porov. NĚMEC, D.: *Manželské právo katolíckej cirkve s ohľadom na platné české právo*. Praha : Krystal OP, 2006, s.168.

Morálna istota je istota, keď nevinná stránka musí byť presvedčená o tom, že k cudzoložstvu naozaj došlo. Pochybnosti a upodozrievania nestačia. Morálna istota eliminuje akúkoľvek domnienku (pochybnosť) nevinné stránky o spáchaní cudzoložstva jej manželským partnerom. Za právny dôkaz cudzoložstva nemožno pokladať napr. držanie sa za ruky, či iné prejavy „lásky“, dokonca ani spoločné lôžko cudzoložnej stránky s nemanželským partnerom nenasvedčuje o nevere, avšak takýto stav už nadobúda silné presvedčenie o cudzoložstve. Tento stav (skutkovú podstatu) treba dokázať cirkevným súdom a svedkami. Poškodená stránka je povinná do šiestich mesiacoch predložiť kauzu na posúdenie príslušnej cirkevnej autorite. Šesť mesiacov treba rátať odo dňa odhalenia cudzoložstva.²³ Ak nevinný manžel nechce ďalej spolunažívať s previnilou osobou, má právo sa odlúčiť,

- ak nedošlo k odpusteniu výslovne, či mlčky,
- ak s cudzoložstvom nesúhlasil alebo nedal k nemu príčinu,
- ak sám cudzoložstvo nespáchal.²⁴

KKC, kán. 1152 § 2. „Za tiché odpustenie sa považuje to, keď nevinná manželská stránka po tom, ako sa dozvedela o cudzoložstve, z vlastnej vôle sa s druhou stránkou s manželskou náklonnosťou stýkala; prezumuje sa však, ak počas šiestich mesiacov zachovávala manželské spolunažívanie, ani sa neurobil rekurz na cirkevnú alebo občiansku vrchnosť.“²⁵

Pod tichým odpustením treba rozumieť to, že nevinná stránka, ktorá síce o cudzoložstve vedela, prejavovala druhej stránke všetky prejavy manželskej lásky a spoločného manželského života. Tieto prejavy musia byť z vlastnej vôle, nie pod nátlakom, či zo strachu – úplne slobodne a vedome. Ak sa od zistenia cudzoložstva nevinná stránka úplne oddávala svojmu manželovi a nepodala návrh cirkevnej, či občianskej vrchnosti na začatie súdneho konania v lehote šiestich mesiacov, prezumuje sa, že previnilej stránke odpustila. Výslovné odpustenie spočíva vo verbálnej komunikácii stránky, ktorá manželovi slovom odpustila. „Nezáleží na tom, či nevinná stránka takéto odpustenie prijala, alebo neprijala. Ak sa vinná stránka opäť dopustí cudzoložstva, ožíva právo na odlúčenie, pretože odpustenie sa týkalo minulej viny.“²⁶

23 O počítaní času hovorí *Kódex kánonického práva* v kán. 200 – 203. Kánony o separácii nehovoria nič o právnom počítaní času. Ak zákonodarca predpokladá šesť mesiacov na odľuku, potom tým rozumie súvislý čas, čo nepripúšťa nijaké prerušenie. Ak by sa predsa nevinná stránka napr. po troch mesiacoch od manžela odlúčila, už by nešlo o plných šesť mesiacov, teda o súvislý čas, ale prerušený, a tým by nešlo o odpustenie, dokonca by poškodená stránka, ktorá z vlastnej vôle prerušila manželské spolunažívanie, musela predložiť kauzu na posúdenie.

24 Porov. NĚMEC, D.: *Manželské právo katolíckej cirkve s ohľadom na platné české právo*, s.168; NĚMEC, M.: *Základy kánonického práva*. Bratislava; Trnava : Iura edition, 2006, s. 159.

25 CIC, can 1152 § 2. „Tacita condonatio habetur si coniux innocens, postquam de adulterio certior factus est, sponte cum altero coniuge maritali affectu conversatus fuerit; praesumitur vero, si per sex menses coniugalem convictum servaverit, neque recursum apud auctoritatem ecclesiasticam vel civilem fecerit.“ CCEO, can. 863 § 2. „Tacita condonatio habetur, si coniux innocens, postquam de adulterio certior factus est, sua sponte cum altero coniuge maritali affectu conversatus est; praesumitur vero, si per sex menses consortium vitae coniugalis servavit neque auctoritatem ecclesiasticam vel civilem de re adiit.“

26 ŠKURKA, E.: *Manželské právo : Doplněk*, s. 128.

Stýkať sa znamená, že nevinná stránka:

- má s manželom spoločnú domácnosť a spoločný stôl,
- praktizuje sexuálne úkony vlastné iba im dvom,
- prejavuje nežnosti, pohladenia, bozky, objatia,
- zachováva komunikačné zručnosti,
- prechováva úctu,
- ekonomické, sociálne a hospodárske témy sú témami v záujme obidvoch manželov a ich detí atď.

Kán. 1152 § 3 sa zmieňuje o prerušení spoločného života z vlastnej vôle: „Ak nevinná manželská stránka z vlastnej vôle prerušila manželské spolunažívanie, má do šiestich mesiacov predložiť kauzu odlúčenia kompetentnej cirkevnej vrchnosti, ktorá po zvážení všetkých okolností má posúdiť, či nevinnú manželskú stránku možno priviesť k tomu, aby vinu odpustila a odlúčenie nepredĺžila nastálo.“²⁷

Nevinná manželská stránka má právo odlúčiť sa od svojho manžela z vlastnej vôle na základe jej vnútorného presvedčenia. Toto odlúčenie nie je povinnosťou manželskej stránky, ale jej právom, ktoré si môže uplatniť. Ak si nevinná stránka uplatnila právo na odľuku, je do šiestich mesiacov povinná predložiť kauzu kompetentnej cirkevnej vrchnosti. Žiadosť predloží ordinárovi v mieste svojho trvalého alebo prechodného bydliska, a to prostredníctvom svojho farára. Ak stránka nežiada o súdny proces, ordinár má vec dôkladne prešetriť, zvážiť všetky okolnosti a použiť všetky pastoračné prostriedky, aby nevinná stránka svojmu manželovi odpustila. Je tiež dôležité, aby sa odlúčenie zbytočne nepretahovalo, lebo by ľahko mohlo dôjsť k trvalému odlúčeniu, a napokon sa prakticky ukazuje možnosť ďalšieho cudzoložstva.

2.4.2. Odlúčenie manželov z iných zákonných dôvodov

Zákonodarca v norme kán. 1153 *Kódexu kánonického práva* z roku 1983 okrem cudzoložstva predvída aj iné príčiny odlúčenia manželov, a to v prípadoch vytvárania veľkého nebezpečenstva pre telo a dušu manželského partnera, ako aj detí. Kán. 1153: „Ak niektorý z manželov vytvára veľké nebezpečenstvo pre dušu alebo pre telo druhej manželskej stránky alebo detí, alebo ináč veľmi sťažuje spoločný život, poskytuje druhej stránke zákonný dôvod na odstúpenie na základe dekrétu miestneho ordinára, a ak hrozí nebezpečenstvo z oneskorenia, aj na základe vlastného rozhodnutia.“²⁸

27 CIC, can. 1152 § 3. „Si coniux innocens sponte convictum coniugalem solverit, intra sex menses causam separationis deferat ad competentem auctoritatem ecclesiasticam, quae, omnibus inspectis adiunctis, perpendat si coniux innocens adduci possit ad culpam condonandam et ad separationem in perpetuum non protrahendam.“ CCEO, can. 863 § 3. „Si coniux innocens sua sponte consortium vitae coniugalis solvit, debet intra sex menses causam separationis deferre ad auctoritatem competentem, quae omnibus inspectis adiunctis perpendat, num coniux innocens adduci possit, ut culpam condonet et separationem non protrahat.“

28 CIC, can. 1153 § 1. „Si alteruter coniugum grave seu animi seu corporis periculum alteri aut proli facessat, vel aliter vitam communem nimis duram reddat, alteri legitimam praebet causam discedendi, decreto Or-

Medzi príčiny (zákonné dôvody) treba zahrnúť: brutálnosť, týranie, vzájomné hádky, ktoré prerastajú do násilia, a teda všetky situácie, keď manželská stránka môže byť vystavená ohrozeniu fyzického a duševného zdravia.²⁹

Vážne nebezpečenstvo pre telo a dušu vytvára manžel vtedy, ak spôsobuje reálne nebezpečenstvo pre fyzickú, resp. psychickú integritu druhého manžela alebo detí (napr. alkoholizmus spojený s násilím, vyhrážanie sa fyzickým násilím, navádzanie na správanie, ktoré je v rozpore s náboženským presvedčením druhého manžela.³⁰

Krajčí uvádza aj iné dôvody, ako je príživníctvo, veľké škody na majetku, ale aj alkoholizmus, siahanie na život a pod.³¹

Ďalšími dôvodmi, ktoré vedú k odlúčeniu manželov, môžu byť vyhrážanie sa zabitím; závislosť na hracích automatoch, čo vedie k totálnemu finančnému zruinovaniu rodiny; „ak vyžaduje pomoc pri krádežiach a zločinoch“;³² navádza na páchanie hriechov;³³ prestúpenie z Katolíckej cirkvi do nekatolíckej; neudržiava jednotu s Katolíckou cirkvou³⁴ a i. Pri posudzovaní zlého zaobchádzania treba brať do úvahy vek, povahu, postavenie manželky.³⁵

Nebezpečenstvo pre telo a dušu detí vytvára manžel vtedy, ak ich fyzicky, či psychicky týra, bráni im v praktizovaní viery, núti ich ku zločinom, k pornografii (mravné nebezpečenstvo) a pod. Aj vtedy má nevinná manželská stránka zákonný dôvod na odlúčenie, a to na základe dekrétu miestneho ordinára. V prípade, že hrozí nebezpečenstvo z oneskorenia, aj na základe vlastného rozhodnutia.

Ak miestny ordinár nestanovil ináč, je potrebné, aby po zaniknutí manželskej odluky stránka obnovila manželské spolužitie. Hovorí o tom kán. 1153 § 2: „Vo všetkých prípadoch treba po zaniknutí dôvodu odlúčenia obnoviť manželské spolunažívanie, ak cirkevná vrchnosť nestanovuje ináč.“³⁶

Kán. 1154. „Po stanovení odlúčenia manželov sa treba vždy vhodne postarať o náležité materiálne zabezpečenie a náležitú výchovu detí.“³⁷ Príslušný kánon predvída spoluprácu občianskej vrchnosti.³⁸ Po odlúčení manželov má byť

dinarii loci et, si periculum sit in mora, etiam propria auctoritate.“ CCEO, can. 864 § 1. „Si alteruter coniugum vitam communem coniugii vel filiis periculosam aut nimis duram reddit, alteri legitimam praebebat causam discedendi decreto Hierarchae loci et atiam propria auctoritate, si periculum est in mora.“

29 Porov. KASPRZYK, P.: *Separacja prawna małżonków*. Lublin : KUL, 2003, s. 68.

30 Porov. NEMEC, M.: *Základy kánonického práva*, s. 160.

31 Porov. KRAJČI, J.: *Veľké tajomstvo*. Bratislava : Pressfoto, 1993, s. 172.

32 Porov. ŠKURKA, E.: *Manželské právo : Doplněk*, s. 128.

33 Porov. GRĘŻLIKOWSKI, J.: *Co po rozwodzie? Duszpasterze i wierni świeccy wobec małżeństw niesakramentalnych i kanonicznego procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa*, s. 82.

34 Porov. KASPRZYK, P.: *Separacja prawna małżonków*, s. 69.

35 Porov. ŠKURKA, E.: *Manželské právo : Doplněk*, s. 128.

36 CIC, can. 1153 § 2. „In omnibus casibus, causa separationis cessante, coniugalis convictus restaurandus est, nisi ab auctoritate ecclesiastica aliter statutur.“ CCEO, can. 864 § 3. „In omnibus casibus causa separationis cessante consortium vitae coniugalis restaurandum est, nisi ab auctoritate competent aliud statutur.“

37 CIC, can. 1154. „Instituta separatione coniugum, opportune semper cavendum est debitae filiorum sustentationi et educationi.“ CCEO, can. 865. „Facta separatione coniugum opportune semper cavendum est de debita filiorum sustentatione et educatione.“

38 Porov. KRAJČI, J.: *Veľké tajomstvo*, s. 172.

o výživu a výchovu detí primerane postarané.³⁹ To je ťažké dosiahnuť autoritou Cirkvi, preto je dôležité kauzu posunúť civilným súdom.

Kán. 1155. „Nevinná manželská stránka môže druhú stránku, čo je chvályhodné, znova prijať do manželského spolunažívania; v tomto prípade sa zrieka práva na odlúčenie.“⁴⁰

Kresťanská láska odporúča, aby nevinná stránka odpustila previnilému manželovi, a tak obnovila manželský a rodinný život. V tom prípade nevinná stránka stráca právo na odlúčenie.

Druhým hlavným dôvodom odlúčenia manželov bolo výskumom vyhodnotené „fyzické a psychické násilie“ v 18,4 % káuz. Ide o normu kán. 1153 § 1, ktorá právne dovoľuje odlúčenie manželov v prípade veľkého nebezpečenstva pre dušu a telo. Fyzické a psychické násilie bolo vždy spojené s užívaním alkoholických nápojov.

Tretím hlavným dôvodom odlúčenia manželov bol výskumom vyhodnotený „alkoholizmus“. Abúzus alkoholu sa prejavil v 217 prípadoch (8,94 %), pričom sa vyskytoval aj v kategórii fyzických a psychických násilností. V tejto kategórii bol alkoholizmus jediným dôvodom príčin manželských odlúk, kde sa nevyskytovali fyzické útoky. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) pokladá alkoholizmus za jeden z najzávažnejších celosvetových problémov v oblasti duševného a telesného zdravia. Závislosť od alkoholu vplýva na celú osobnosť človeka a zmrazuje ľudský rozum. Alkoholizmus stránok bol sprevádzaný hazardnými hrami, kartárstvom a hracími automatmi. Niektorí podstúpili protialkoholické liečenie.

Manželské nezhody boli v 117 prípadoch (4,82 %). Manželia sa nezhodovali vo svojich názoroch, vo výchove svojich detí, v ekonomických otázkach.

Nezáujem o rodinu bol v 114 prípadoch (4,69 %), keď stránka opustila spoločnú domácnosť bez udania dôvodu.

V posledných rokoch výskumu bol spozorovaný zaujímavý fenomén, a to vplyv rodičov/svokrovcov v 49 žiadostiach (2,01 %), ktorý spôsoboval širokú škálu manželských kríz a nezhôd. Prejavoval sa závislosťou syna alebo dcéry od svojich rodičov, čo viedlo k nezhodám medzi manželmi, k manželským krízam a k rozvodom. K veľkým nezhodám medzi rodičmi a manželmi prichádzalo najmä v prípadoch spoločného bývania manželov s rodičmi. Rodičia zasahovali do ich manželského života, financií a do výchovy detí. Vznikala nenávisť zo strany zaťa alebo nevesty. Podľa zistení, na vine neboli len rodičia, ale i jeden z manželov – podľa toho, u ktorých rodičov manželia bývali –, ktorý nadfŕzal rodičom, počúval ich, vo všetkom sa s nimi radil, čo spôsobovalo veľké napätie medzi manželmi a voči svokrovcom. Závislosť od rodičov predurčuje psychickú nezre-

39 Porov. RUF, N.: *Das Recht der katholischen Kirche nach dem neuen Codex Iuris Canonici für die Praxis erläutert*. Freiburg; Basel; Wien : Freiburger Graphische Betriebe, 1989, s. 290.

40 CIC, can. 1155. „Coniux innocens laudabiliter alterum coniugem ad vitam coniugalem rursus admittere potest, quo in casu iuri separationis renuntiat.“ CCEO, can. 866. „Coniux innocens laudabiliter alterum coniugem ad consortium vitae coniugalis rursus admittere potest, quo in casu iuri separationis renuntiat.“

losť do manželstva a neschopnosť vziať na seba podstatné záväzky a povinnosti manželstva.⁴¹

V posledných rokoch výskumu boli jednou z príčin manželského odlúčenia charakterové vlastnosti v 28 kauzách (1,15 %), preto ešte pred uzavretím manželstva sa treba pastoračne zamerať na charakter snúbencov, ich osobnosť, vôľové a emocionálne prejavy, správanie doma a v spoločnosti, náklonnosť k alkoholu a iným toxickým látkam atď.

Psychická choroba bola príčinou manželského odlúčenia v 37 prípadoch (1,52 %), išlo napr. o paranoiu, schizofréniu, mentálnu retardáciu, maniodepresívnu psychózu.⁴²

Medzi ostatné príčiny (zákonné dôvody) odlúk manželov, ktoré predstavovali 325 prípadov (13,39 %), patrili gamblerstvo, ekonomické otázky, bytová otázka, otázky viery, sexuálne deviácie, odcudzenie sa manželov, karierizmus, podozrievanie z nevery, neplodnosť, závislosť od internetu, chorobná žiarlivosť, drogová závislosť, narodenie postihnutého dieťaťa, trestné stíhanie, potrat, sektárstvo.

Otázka viery ako dôvod manželskej odluky spočívala v bránení viery, účasti na bohoslužbách, či povinnosti náboženskej výchovy svojho dieťaťa.

Sexuálne deviácie sa vyskytovali u mužov, napr. pedofília.⁴³ Otec sexuálne zneužíval neplnoletú dcéru, za čo ho generálna prokuratúra obvinila z trestného činu sexuálneho zneužívania. K sexuálnym zneužívaniam neplnoletých detí dochádzalo i v iných prípadoch zo strany otca a strýka.

Karierizmus, športové aktivity mužov, práca či nové pracovné miesto boli tiež dôvodmi manželských odlúk; ďalej hrubé správanie mužov, ktorí neraz spôsobili manželkám ťažké ujmy na zdraví, čo malo za následok trvalé zdravotné následky. Výsledky výskumu potvrdzujú aj prípady, keď manžel opustil manželku pre jej stratu zraku (oslepnutie), pre onkologické choroby, pre somatické abnormalie a i. Ďalšími príčinami manželských odlúk boli neplodnosť (sterilita), fyzická nekonzumácia, sexuálna neviazanosť, či odmietanie takej sexuálnej aktivity, ktorá je zameraná na splodenie dieťaťa.

Pri všetkých týchto manželských krízach, ktoré spôsobili manželské odlúčenie, ale aj rozvody, by mali manželia popri duchovnej pomoci využiť aj odbornú pomoc psychológov, psychiatrov či iných odborníkov, spôsobilých na riešenie manželských kríz. Ide o tzv. manželskú terapiu, ktorá rieši všetky typy problémov, ako napr. nezhody v sexuálnom živote, výchova detí, ekonomické otázky a i.

41 KKP, kán. 1095. „Uzavrieť manželstvo sú neschopní tí: 1. ktorým chýba dostačujúce používanie rozumu; 2. ktorí majú vážny nedostatok rozoznávacieho úsudku, ohľadne podstatných manželských práv a povinností, ktoré treba navzájom odovzdávať a prijímať; 3. ktorí z dôvodov psychickej prirodzenosti nedokážu vziať na seba podstatné záväzky manželstva.“

42 Porov. FILO, V.: *Prirodzené podmienky manželského súhlasu podľa kán. 1095*. In: *Ius et Iustitia : Acta I Symposii Iuris Canonici anni 1991*. Bratislava : RKCMBF UK, s. 80.

43 Porov. BAKOŠOVÁ, E.: *Sociálna psychológia pre právnikov*. Učebné texty Právnickej fakulty UK. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 2001, s. 44.

2.5. Udelenie manželskej odluky na isté obdobie

V období rokov 1998 – 2007 boli manželské odluky udelené najviac na tri roky v 1 029 prípadoch (42,4 %). Vysoké percento bolo zaznamenané pri „ne-
uvedenom čase“ manželských odlúk – 970 prípadov (40,0 %). „Neuvedený čas“ sa najviac vyskytoval v prvých rokoch výskumu. Biskup dekrétom neobmedzil časové obdobie odluky manželov. Dôvod takéhoto rozhodnutia biskupa si môžeme vysvetľovať, že žiadatelia boli vo vysokom veku, resp. ich manželský partner žil v novom civilnom zväzku, v ktorom sa narodili deti. Pri udelení manželských odlúk na určitý čas (1 rok, 2 roky, 3 roky, 4 roky, 5 rokov, na neurčito, do odvolania) žiadatelia boli v prevažnej miere v mladšom a strednom veku. Ich manželstvo bolo relatívne mladé, a preto bola väčšia nádej na jeho obnovenie. Na 1 rok udelil biskup separáciu v 307 prípadoch (12,64 %); na 2 roky len v 66 prípadoch (2,71 %); na 5 rokov v 6 prípadoch (0,24 %); do odvolania v 45 prípadoch (1,85 %) a na neobmedzené obdobie v 4 prípadoch (0,16 %).

3. Procedúra manželských odlúk

Kauzami o odlúčení manželov sa zaoberá *Kódex kánonického práva* z roku 1983 v kánonoch 1692 – 1695. Manželskú odluku rieši tromi spôsobmi, a to dekrétom⁴⁴ diecézneho biskupa, ústnym sporovým procesom⁴⁵ alebo riadnym sporovým procesom⁴⁶. Kán. 1692 dáva možnosť, ako rozhodnúť v kauzách manželských separácií. Ak stránka alebo promótor spravodlivosti nežiadajú o riadny sporový proces, má sa použiť ústny sporový proces. Promótor spravodlivosti má právo napadnúť manželstvo, a to z titulu ochrany verejného dobra, a toto právo má aj manželská stránka; promótor spravodlivosti len v prípade, ak kauza je verejne známa.

Dekrét (*decretum*) biskupa, ako aj ústny sporový proces urýchľujú kauzy manželských odlúk, zatiaľ čo riadny sporový proces ich predlžuje. Odporúča sa administratívny proces, čiže rozhodnutie biskupa dekrétom, alebo ústny sporový proces. Pri našom výskume separácií boli všetky kauzy riešené dekrétom biskupa.

Cirkevný zákonodarca v kán. 1153 § 1 odporúča, aby sa kauzy manželských odlúk riešili administratívnou cestou, čiže dekrétom miestneho ordinára.

44 Porov. KKP, kán. 48–58.

45 *Kódex kánonického práva* (kán. 1693 § 1) dáva stránkam možnosť žiadať o ústny sporový proces. Toto právo má aj promótor spravodlivosti. Kán. 1656 § 1 pripúšťa použiť ústny sporový proces, ak stránka nežiada riadny sporový proces: „Ústnym sporovým procesom, o ktorom sa hovorí v tomto oddiele, sa môžu prerokovávať všetky kauzy, ktoré právo nevylučuje, ak stránka nežiada riadny sporový proces.“

46 *Kódex kánonického práva* sa zaoberá riadnym sporovým súdnym konaním v kán. 1501 – 1670. Riadny sporový proces obsahuje veľké množstvo kánonických noriem, preto mu v tejto práci nemôžeme venovať širšiu pozornosť.

Záver

Zákonné dôvody, ktoré stránkam umožňujú manželskú odluku, sú normované v *Kódexe kánonického práva* z roku 1983 v kánonoch 1152 – 1153. Ide predovšetkým o dva dôvody, ktoré stránkam dávajú možnosť odluky. Prvým a najčastejším dôvodom je cudzoložstvo, ktoré v našom výskume tvorí najvyššie percento manželských odlúk. Druhým zákonným dôvodom, ktorý oprávňuje manželskú stránku k prerušeniu spoločného života, je vytváranie veľkého nebezpečenstva pre telo alebo pre dušu. Zákon bližšie nešpecifikuje dôvody tohto nebezpečenstva, ale je zrejmé, že ide o dôvody vážneho druhu. Takýmito dôvodmi sú napríklad fyzické a psychické násilie, či chronický alkoholizmus. Výskum tieto nebezpečenstvá dokázal a vyhodnotil ako najčastejšie príčiny manželských odlúk. Stránka sa môže odlúčiť od manžela aj v prípade, keď nebezpečenstvo hrozí deťom. Takýmto nebezpečenstvom môže byť navádzanie detí na páchanie trestných činov, nútenie k pornografii, bránenie v praktizovaní viery, či sexuálne zneužívanie. Tieto nebezpečenstvá boli preukázané vo výskume ako dôvody manželského odlúčenia.

Vysoké percento manželských odlúk (2 759 žiadateľov), ale aj civilných rozvodov (2 144 žiadateľov), svedčí o manželských krízach a nestabilite našich rodín. Rôzne formy, ktoré boli príčinami manželských odlúk, sú len dôkazom toho, že rodinné hodnoty a manželská láska strácajú na svojom význame a zmysle.

Výsledky výskumu v bývalej Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy v rokoch 1998 – 2007 by mali byť výzvou pre duchovných pastierov Cirkvi, predovšetkým biskupov. Po dôkladnom a starostlivom zvážení by biskupi mali vydať patričné pastoračné smernice pre farárov, diakonov, katechérov a všetkých, ktorí zodpovedajú za predmanželské prípravy. Nesmieme zabúdať na všetky tri formy prípravy na manželstvo, a to vzdialenú, blízku a bezprostrednú. Vhodné sú aj katechézy pre mládež, dospelých, mužov a ženy, ale aj pre tých, ktorí už žijú v manželstve.

Použitá literatúra

- BAKOŠOVÁ, Emília: *Sociálna psychológia pre právnikov*. Učebné texty Právnickej fakulty UK. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 2001. ISBN 80-7160-155-1
- BENEDICTUS XV: *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*. (CIC 1917) In: AAS 9/2 1917 3-521.
- BENEDIKT XVI.: List slovenským biskupom. In: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2007. ISBN 978-80-7162-695-4
- FILLO, Vladimír: Prirodzené podmienky manželského súhlasu podľa kán. 1095. In: *Ius et Iustitia : Acta I Symposii Iuris Canonici anni 1991*. Bratislava : RKCMF UK, s. 67-88.

- GRĘŻLIKOWSKI, Janusz: *Co po rozwodzie? Duszpasterze i wierni świeccy wobec małżeństw niesakramentalnych i kanonicznego procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa*. Częstochowa : Kuria Metropolitana, 2005. ISBN 83-60134-06-5
- HARČÁR, Anton: Dušpastierska starostlivosť o rozvrátené manželstvá. In: *Zborník z II. sympózia kanonického práva*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1992, s. 124-127. ISBN 80-7142-016-6
- HARINEKOVÁ, Milada: Vplyv rozvodu rodičov na vývin štruktúry osobnosti dieťaťa. In: *Rodina v súčasnom svete II : Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje*. Bratislava : Teologická fakulta Trnavskej univerzity, 2006, s. 83-91. ISBN 80-7141-550-2
- IOANNES PAULUS PP. II: *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium Ioannis Pauli PP. II promulgatus*. (CCEO 1990) In: AAS 82 (1990) 1033-1363.
- IOANNES PAULUS PP. II: *Codex iuris canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*. (CIC 1983) In: AAS 75/2 (1983) xxx 324.
- Kódex kánonického práva*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1996. ISBN 80-7162-061-0
- JÁN PAVOL II.: Apoštolská exhortácia *Familiaris consortio*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1993. ISBN 80-7162-030-0
- JANEĀA, Štefan: *Pomocník pastoračného kňaza*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1988.
- KASPRZYK, Piotr: *Separacja prawna małżonków*. Lublin : KUL, 2003. ISBN 83-7363-077-5
- KLIMEŠ, Petr: *Psychické příčiny neplatnosti manželství*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2004. ISBN 80-7266-163-9
- KRAJČÍ, Jozef: *Velké tajemstvo*. Bratislava : Pressfoto, 1993. ISBN 80-226-135-7
- NĚMEC, Damián.: *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha : Krystal OP, 2006. ISBN 80-7195-065-3
- NEMEC, Matúš: *Základy kánonického práva*. Bratislava; Trnava : Iura edition, 2006. ISBN 80-8078-130-3
- RÍMSKOKATOLÍCKY ARCIBISKUPSKÝ ÚRAD V TRNAVE: *Acta Curiae archiepiscopalis Bratislavensis-tyrnaviensis*. Nr. VI. Anno 2000, Pag. 19.
- RUF, Norbert: *Das Recht der katholischen Kirche nach dem neuen Codex Iuris Canonici für die Praxis erläutert*. Freiburg; Basel; Wien : Freiburger Graphische Betriebe, 1989. ISBN 3-451-19842-8
- STRMEŇ, Ladislav, RAISKUP, Ján Ch.: *Výkladový slovník odborných výrazov používaných v psychológii*. Bratislava : Iris, 1998. ISBN 80-88778-69-7
- ŠKURKA, Emil: *Manželské právo : Doplněk*. Olomouc : MCM, 1990.
- http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Obyvatelstvo/2010/preddef_tab_2010.pdf